

מרכז מידע ומחקר

שמירת טבע, נוף ומורשת בסביבה החופית והימית בים התיכון

ים של מידע

באתר האינטרנט של רשות הטבע והגנים

www.parks.org.il

מה עושה רשות הטבע והגנים למען שימור החוף והים?

קידום ההכרזה על גנים לאומיים ושמורת טבע - בים, בחוף וביבשה - מצוי בבסיס פעילותה של הרשות, וכמובן - מעוגן בחוק.

ההכרזה היא למעשה הכלי המרכזי לשמירה על ערכי טבע, נוף ומורשת.

קידום ההכרזה מצטרף לפעילויות רבות ומגוונות, יומיומיות ותקופתיות, הנעשות תדיר על ידי אנשי הרשות: חינוך והסברה, אכיפה, עריכת סקרים ומחקרים, תחזוקה וניקיון, פעילות ענפה בוועדות התכנון השונות ועוד.

רשות הטבע והגנים, האמונה על שמירת ערכי הטבע, הנוף והמורשת בישראל לטובת הדור הנוכחי והדורות הבאים, הוסמכה על ידי המשרד להגנת הסביבה ליישם את האמנות הבינלאומיות לשימור אזורים מוגנים והמגוון הביולוגי בים התיכון.

כיום שטחם הכולל של כל האזורים השמורים בים אינו מגיע לאחוז אחד מכלל השטח הימי הריבוני של ישראל בים התיכון. במטרה להגן על מערכות אקולוגיות מייצגות ועל מגוון המינים הביולוגי בסביבה הימית, גובשה תכנית להכרזת שמורות טבע ימיות ברוח אמנת ברצלונה. הרשות מציעה להכריז ולתפעל שמורות טבע ימיות בהיקף של 20% מכלל שטח המים הריבוניים של ישראל בים התיכון. לאלה יתווספו גנים לאומיים שתכליתם הגנה על ערי החוף העתיקות, על נמליהן ועל אתרי מורשת נוספים בסביבת החוף או הים.

יש לציין כי בעוד שבתחום הסביבה החופית קודמו והוכרוזו במשך שנים שמורות וגנים רבים, הכוללים בין היתר מצוקי כורכר, חופים חוליים, טבלאות גידוד ייחודיות ואתרי מורשת וארכיאולוגיה - בתחום הימי הוכרז רק שטח זעום.

לצורך תכנון וקידום שמורות טבע וגנים לאומיים בחוף ובים, הוקם ברשות מאגר מידע שבו אפשר למצוא שפע של נתונים מגוונים בנושא וכן מסמך מפורט של תכנית האב לשמורות ימיות.

מרכז המידע והמחקר - רקע

בשנים האחרונות הסביבה הימית והחופית בישראל משנה את פניה: מצד אחד גוברים לחצי הפיתוח, הבינוי והתשתיות, ומצד אחר גוברת בציבור ההכרה בערכה הייחודי של הסביבה החופית והימית וברגישותה הרבה. לאחר שנות מאמץ לאיסוף נתונים הוקם מרכז המידע והמחקר לסביבה הימית והחופית של רשות הטבע והגנים. המרכז נתמך על ידי מערכת מידע גיאוגרפי (GIS), הוא נגיש לכל בעלי העניין, ומהווה כלי חשוב עבור מתכננים, יזמים, חוקרים וכל מי שתחום עיסוקו נוגע לסביבה החופית והימית בישראל על רבדיה השונים. מדובר במערכת מידע רחבת יריעה והשימוש בה הוא ידידותי וללא תשלום.

חשיבות השמירה על הסביבה החופית והימית בישראל

כידוע, הים אינו עוד "הכחול הגדול" המסתורי, ולסביבה החופית והימית מגוון רחב של תפקודים: נתיב תחבורה והובלה של חומרי גלם וסחורות, נמלים, מקור אנרגיה חשוב, מקור עתידי למרבית המים המתוקים עבור מדינת ישראל (התפלה) וכן מקור למזון, לחומרי גלם ולחומרי טבע לתעשיית התרופות. חשוב לא פחות: הים וחופיו הם אתרי בילוי, נופש, תיירות וספורט הזמינים לכלל האוכלוסייה בישראל.

חלק משימושים אלה מצריכים הקמת מתקנים ומבנים ואכן, לצד חיזוק תלותנו בים ובחוף, גוברים האיומים על הבריאות ועל היציבות של הסביבה החופית הימית והחשש מניצול יתר של משאבי טבע, מפגיעות פיזיות בבתי הגידול, מזיהומים ומהימצאות מתקני תשתיות רבים סמוך לים ובתוכו.

חוק השמירה על הסביבה החופית, לצד חוקים ייעודיים אחרים, מעניק בסיס משפטי לשימור הים והחוף, וגם מערכת התכנון, שבה קודמו עד כה בעיקר נושאים הסמוכים לקו החוף ומתקני תשתית, מערכת לתכנון כולל בים ובחוף.

מרכז המידע והמחקר

החוסר במידע בסביבה החופית ימית אובחן בעת הכנת מסמך מימי החופין של ישראל, שהוכן על ידי צוות רב-תחומי בראשות האדריכל פרופי שמאי אסיף ואומץ על ידי המועצה הארצית לתכנון ובניה בשנת 1999. המסמך קבע בין היתר שיש להקים מרכז מידע ארצי בנושאי החופים והים לצד מרכזי מידע מתמחים שיקימו גורמים שונים, לרבות רשות הטבע והגנים, בתחומי עיסוקם.

באופן זה, ולאחר כמה שנות מאמץ מקצועי ואיסוף נתונים, הקימה כאמור הרשות מרכז מידע ומחקר לתחומים שעליהם היא אמונה. המרכז כולל מידע רב בתחומי תכנון ואקולוגיה, נושאים נוספים שבטיפול הרשות כמו חינוך, הסברה ואכיפה וכן מיפוי של הסביבה הימית והחופית באמצעות מערכת מידע גיאוגרפי (GIS). המידע עצמו מתעדכן כל העת ומתווספים לו נושאים ונתונים באופן תדיר.

כיום מערכת המידע כוללת כ-230 שכבות מידע, הכלולות בקטלוג שכבות המידע ומוצעות בשני מישורים - על-פי נושאים או על-פי מקטעים, שכל אחד מהם טומן בחובו כמות רבה של נתונים המאפיינים אותו.

דוגמאות לשכבות מידע:

- שמורות טבע וגנים לאומיים בסביבה החופית והימית.
- אתרים ארכיאולוגיים חופיים וימיים חשובים.
- מקטעי התייחסות של מסמכי מידע שונים ששולבו במערכת.
- מידע על פעילות צבי הים.

מי הם קהלי היעד של מערכת המידע?

- ממערכת שבבסיסה ניצבת גישה הדוגלת בשקיפות מלאה ובפשטות הפעלה מצד אחד ובנתונים הנחוצים לאנשי מקצוע מצד אחר, היא מיועדת לכל בעל עניין בסביבה החופית והימית:
- גורמי תכנון שונים (כולל ועדות תכנון), משרדי ממשלה, רשויות ממשלתיות ומקומיות ועוד.
- יזמים מתחום התשתיות, כולל מתקני התפלה, קידוחי גז והולכתו ועוד.
- מתכננים, אקולוגים ויועצים סביבתיים.
- חוקרים ממגוון תחומי עניין.
- תלמידי בתי הספר והמערכת החינוכית בכללותה.
- הציבור הרחב בכלל וחובבי טבע תאבי ידע בפרט.

כדאי לדעת

המידע זמין באופן ייחודי וללא כל תשלום, באמצעות אתר האינטרנט של רשות הטבע והגנים

כדאי לדעת

בזכות המידע תומך ה-GIS, אפשר בקלות להצליב את נתוני מרכז המידע עם נתונים המצויים ברשות המשתמש. כך מתאפשר ניתוח סטטיסטי או איכותי מעמיק.

שיתופי פעולה ושימושים

לצורך הקמת מרכז המידע ייצרה הרשות שכבות מידע וכן השתמשה במידע שהתקבל מגופים שונים. בחלק מהמקרים עודכן המידע ו/או הותאם לצורכי המערכת.

כמערכת מידע המציעה קישוריות הדוקה בין השכבות הגיאוגרפיות השונות לבין מידע מקצועי ומסמכי מדיניות רלוונטיים - פוטנציאל השימושים ושיתופי הפעולה שהיא מציעה רב.

השאיפה היא ששיתופי הפעולה יהיו דו-כיווניים: שימוש במידע לצד תרומת מידע עדכני למערכת. כך למשל, בחברת נתג'יז (נתיבי הגז הטבעי לישראל) נעשה שימוש במידע שבמערכת כבסיס להכנת סקרים אקולוגיים לקראת הנחת צינורות תת-ימיים. לצד זאת, נתוני הסקר האקולוגי המפורט של חברת התשתית הועברו לידי הרשות ושולבו במערכת באופן המאפשר את העברתם הלאה, לטובת משתמשים נוספים.

דוגמה אחרת, מן הצד האקדמי, מספק מחמלי"י (מרכז חקר מידע וסיוע ליונקים ימיים), שבו הפיקו בסיס נתונים רחב יריעה של תצפיות בדולפינים ונזקקו לכלי שיאפשר ניתוח גיאוגרפי של התוצאות, כמו גם להשוואה עם שכבות מידע נוספות. מרכז המידע סיפק עבורם את הדרוש, ובאופן זה הורחבה היריעה באופן ניכר.

אחת המשימות שמרכז המידע מקדם היא העברת מידע רב ערך שנאסף במהלך השנים למדיה דיגיטלית. הודות לשיתופי פעולה מעין אלה, מרכז המידע קולט חומרים כל העת ומשלבם במערכת, לצד מתן קרדיט הולם.

מרכז המידע אמור להשלים מרכזי מידע נוספים בישראל לתחום הימי, בנושאים שאינם בתחום אחריות הרשות, אך משיקים להם. השאיפה היא שבעתיד יהווה מרכז המידע חלק מרשת מידע בינלאומית למדינות הים התיכון.

חשוב לדעת

המידע שהפיקה רשות הטבע והגנים ומצוי במערכת חופשי לשימוש. לצד זאת, המערכת כוללת מידע שנאסף ממקורות אחרים, והשימוש בו כפוף לכללים המצוינים באתר הרשות. השימוש במידע מותר לצרכים לא מסחריים ובתנאי שיצוין מקורם במפורש על פי כללי הציטוט המקובלים.

צרו קשר

מרכז המידע מצוי באתר
רשות הטבע והגנים
www.parks.org.il

ואפשר אך להוריד באמצעותו
חומר מקצועי רב בתחומים שונים
וכן כמה שכבות מידע גיאוגרפיות.

שכבות מידע נוספות אפשר לקבל
ללא תשלום בפנייה למרכז המידע
בדוא"ל sea.info@npa.org.il

נשמח לקלוט חומרים רלוונטיים
נוספים תוך מתן קרדיט כמקובל.

מקרבים את הטבע אליך

***3639**

www.parks.org.il